

SALVS REI PVBLICAE SVPREMA LEX ESTO.

VYBRANÁ
TÉMATA

Francie – volby 2007

(10/2007)

Sandra Hrachová

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

Obsah:

POLITICKÝ SYSTÉM	2
CHARAKTERISTIKA STRANICKÉHO SYSTÉMU A PARLAMENTNÍCH POLITICKÝCH STRAN. 4	4
VÝSLEDKY VOLEB A NOVÉ SLOŽENÍ PARLAMENTU 2007	8
DOSAVADNÍ SLOŽENÍ VLÁDY A PARLAMENTU (2002-2007)	9
PRAMENY	11

Politický systém

Francie je parlamentní republikou s poloprezidentským systémem¹. Současný politický systém je určen ústavou Páté republiky z 4. října 1958². Cílem úpravy francouzských ústavních institucí z roku 1958 bylo posílit výkonnou moc státu oproti předchozímu období, kdy ústava garantovala příliš velké pravomoci parlamentu, což mělo za následek politickou nestabilitu v zemi. K poslední významné novelizaci ústavy došlo v roce 2000³.

Těžištěm politického systému je exekutiva, kterou představují prezident a vláda. Prezident je v systému klíčovou institucí, je arbitrem respektu k ústavě, fungování veřejné moci a ztělesňuje kontinuitu státu. Je volený na období 5 let v přímých všeobecných volbách většinovým dvoukolovým systémem absolutní většiny. Ústava mu garantuje sféry vlastního rozhodování, vlastní politické vůle, v nichž jeho akty nepodléhají kontrasignaci vlády. Prezident jmenuje předsedu vlády a na jeho návrh rovněž členy vlády, předsedá Radě ministrů, může vypsat referendum. Bez kontrasignace se může přímo obracet k oběma komorám parlamentu se svým poselstvím a může žádat nové projednání zákona. Jmenuje prezidenta Ústavní rady a tři její členy. Má velké pravomoci v oblasti národní bezpečnosti a zahraniční politiky. Po konzultaci s předsedou vlády a předsedy obou komor parlamentu může rozpustit Národní shromáždění. Vyhláší zákony, může podrobit referendu každý zákon týkající se organizace veřejných institucí nebo směřující k ratifikaci mezinárodní smlouvy a v případě ohrožení státu přebírá po konzultaci s předsedou vlády, předsedy obou komor parlamentu a předsedou Ústavního soudu veškeré rozhodování.

¹ Jako poloprezidentský režim se označuje režim, ve kterém je přímo zvolený prezident vybavený silnými pravomocemi, předseda vlády a vláda odpovídají za svou činnost Národnímu shromáždění.

² Další velká reforma ústavy je v platnosti 6. listopadu 1962, kdy byla stanovena přímá volba prezidenta. Toto datum je považováno za stejně důležitý mezník, jako byla ústava 1958.

³ Zkrácení prezidentského mandátu ze sedmi na pět let. Došlo zároveň i ke změně volebního kalendáře – parlamentní volby se mají konat s několikátýdenním zpožděním za prezidentskými.

Běžná praxe je taková, že v závažných věcech rozhoduje prezident a vláda pouze registruje a vykonává rozhodnutí. Odlišně probíhá rozhodování v době kohabitace – soužití prezidenta s opoziční parlamentní většinou, respektive s opozičním premiérem.

Prezident je nesaditelný, výjimkou je pouze případ vlastizrady.

Premiér řídí činnost vlády, kontrastuje veškeré návrhy zákonů, je rozhodující osobou státní správy. Realizuje politické koncepce, které stanoví prezident, ale zároveň nese odpovědnost před Národním shromážděním. V období kohabitace se tato situace mění, premiér realizuje svou vlastní politiku. Struktura vlády je výrazně hierarchická. Rozhodovací institucí je Rada ministrů, které předsedá prezident republiky. Vláda má za úkol uskutečňovat politiku, kterou v zásadních rysech stanoví prezident nebo vlastní politiku premiéra v době kohabitace. Vláda se, kromě státní správy a správy financí, aktivně podílí při přípravě běžných zákonů.

Ve Francii má exekutiva vůči legislativě poměrně mnoho práv. Vláda totiž určuje body jednání parlamentu a oblasti, ve kterých má parlament zákonodárnou moc, jsou přímo dané ústavou a ve všech ostatních rozhoduje vláda neomezeně.

Legislativu představuje dvoukomorový parlament, složený z Národního shromáždění a Senátu. Parlament kontroluje vládu a vypracovává a schvaluje zákony. Obě komory nejsou rovnocenné, při nejednotě rozhoduje Národní shromáždění. Národní shromáždění je ustavováno v přímých volbách většinovým dvoukolovým systémem, čítá 557 poslanců, kteří jsou voleni na dobu 5 let. Senát v současné době sestává z 321 senátorů, ale v roce 2010, v souvislosti s novým zákonem z 30. června 2004⁴, bude počet senátorů navýšen na 346. Senátoři jsou voleni kolegiem volitelů, které tvoří poslanci za daný region, členové generální rady a delegáti obecních rad včetně starostů, na dobu 6 let a polovina senátu se obměňuje každé tři roky. Volební systém se v jednotlivých regionech liší. Senát představuje stabilizační prvek politického systému. Jsou v něm také zastoupeny zámořské departmenty a zástupci Francouzského společenství národů.

⁴ Před rokem 2004 byli senátoři voleni na období 9 let, a každé tři roky se obměňovala jedna třetina Senátu.

Charakteristika stranického systému a parlamentních politických stran

Francouzský stranický systém prošel dlouhým vývojem a stále se modifikuje. K prvnímu legislativnímu zakotvení politických stran, i když nepříliš rozsáhlému, došlo v ústavě z roku 1958⁵. Dalším významným zákonem vymezujícím činnost stran, byl zákon z roku 1988 o financování politických stran. Stranický systém Páté republiky byl od počátku budován tak, aby byl fragmentovaný a aby politické strany byly relativně slabé.

Francouzský stranický systém je charakteristický svou vysokou proměnlivostí, s neustálými změnami názvů, forem uspořádání, přeléváním členských základů a dokonce i vysokých představitelů stran. Strany zde nikdy nenabývaly masovou podobu.

Vlivem volebního systému, který vytváří tlak na utváření koalic před druhým kolem většinových voleb, má stranický systém podobu dvou aliancí – levicové a pravicové. Soupeří zde spojení socialistů a komunistů (k nimž se přidávají Zelení a Strana radikální levice) se spojením gaullistů a pravicových centristů. Pro strany mimo tyto dvě aliance je velmi problematické zasahovat do politického dění a dostat se do významnějších pozic – jedinou výjimkou je Národní fronta. V systému působí kolem osmi větších různě koalovaných a konfederovaných stran. Počet menších stran se pohybuje kolem sto padesáti.

K nejstarším politickým stranám patří Socialistická strana a Francouzská komunistická strana, stranami, které fungují od 60. a 70. let 20. století jsou Unie pro lidové hnutí⁶ a Svaz pro francouzskou demokracii. Mezi menší politické strany patří Národní fronta a Zelení.

Unie pro lidové hnutí (Union pour un Mouvement Populaire – UMP)

• **Základní charakteristika:** dominantní liberální pravostředová strana, vznikla v roce 2002 při prezidentských volbách, jako snaha o sjednocení gaullistické, liberální a křesťanskodemokratické pravice, spojily se v ní dřívější Rassemblement pour la République (RPR, Svaz pro Francii)⁷, Démocratie Libérale (DL – Liberální demokracie)⁸ a část Union pour la Démocratie Française (UDF – Unie pro francouzskou demokracii) největší členskou základnu, člen Evropské lidové strany, Křesťansko-demokratické internacionály a Mezinárodní demokratické unie;

⁵ Velmi skromné určení poslání politických stran, oproti jiným evropským ústavám. Dle ústavy strany „přispívají při vyjadřování volební vůle“ (čl. 4).

⁶ Pod mnoha názvy.

⁷ Ve volbách 2002 získala ještě samostatně 2 mandáty

⁸ Ve volbách roku 2002 získala ještě samostatně 2 mandáty.

- **Hlavní principy:** ekonomická svoboda, boj proti nezaměstnanosti, podpora zaměstnanosti, zvyšování koupěschopnosti, trvalý rozvoj, podpora vysokoškolského vzdělávání a výzkumu, omezení imigrace, boj proti korupci;
- **Zahraniční politika:** cíl vybudovat v EU protiváhu vůči USA, přiblížení evropských struktur občanům a jejich demokratičtější fungování, podpora Evropské ústavy, rozšiřování EU, nepodporuje integraci Turecka, ale jeho asociaci k Evropě, nespokojenost s financováním evropských politik a s probíhajícími reformami regionální a zemědělské politiky, přesnější kompetence EU vůči národním státům, reforma rozpočtové politiky EU, proti globalizaci;

Socialistická strana (Parti Socialiste – PS)

- **Základní charakteristika:** sociálně demokratická strana, jedna ze dvou největších stran ve Francii, vznikla v roce 1971, jako následník Francouzské sekce dělnické internacionály (Section Française de l'Internationale Ouvrière - SFIO), až do roku 1981 v opozici, strana s druhou nejpočetnější členskou základnou, člen Evropské socialistické strany a Socialistické internacionály;
- **Hlavní principy:** jednota levice, rovnost občanů, důstojnost mužů i žen, solidarita, smíšená ekonomika, regulace trhu, proti nezaměstnanosti, proti diskriminaci, pro imigraci, udržitelný rozvoj;
- **Zahraniční politika:** federalizace Evropy, pro rozšiřování EU, pro Evropskou ústavu s mírnými změnami (zavedení kvalifikované většiny, protože jednomyslné hlasování často blokuje efektivní integrační proces), navrhovala rozšířit možnosti spolurozhodování Evropského parlamentu na 40 dalších sektorů, posílit jeho rozpočtové pravomoci, požadovala volbu předsedy Evropské komise Evropským parlamentem v závislosti na výsledcích voleb, pro kodifikaci Charty základních práv, proti přistoupení Turecka, požaduje vytvoření postu Ministra zahraničních věcí EU, možnost hlubší spolupráce států v otázkách obrany, harmonizace azylové a imigrační politiky,

Komunistická strana (Parti communiste français – PCF)

- **Základní charakteristika:** komunistická levicová strana, založena roku 1920, úspěšná do druhé poloviny 80. let, poté její preference rychle poklesly, úzká spolupráce s odbory, častý alianční partner Socialistické strany, člen Strany evropské levice;
- **Hlavní principy:** eurokomunismus, antikapitalismus, antiliberalismus;
- **Zahraniční politika:** negativní postoj vůči EU, v minulosti proti přeměně Evropského společenství v Evropskou unii, proti Evropské ústavě, požaduje razantní změnu EU;

Zelení (Les Verts)

- **Základní charakteristika:** ekologická levostředová strana, založena v roce 1982 pod názvem Ekologická strana (Parti écologiste), roku 1990 se oddělila Génération écologie, která nesouhlasila s levicovou orientací strany, člen Evropské strany zelených;
- **Hlavní principy:** ochrana životního prostředí, udržitelný způsob života, proti sociální nerovnosti, podporuje státní intervencionismus, zajištění zdrojů i pro budoucí generace, proti modernizaci, tržní ekonomice, příjem osoby musí odpovídat přínosnosti její práce pro celou společnost, podporuje universální příjem, pro rovnoprávnost heterosexuálních a homosexuálních párů, legalizace a kontrola lehkých drog, skutečná rovnost ženy a muže, zrušení branné povinnosti, proti fosilním palivům i nukleární energii a jejich využívání bez zhodnocení dlouhodobých dopadů, pro posílení role parlamentu a zavedení poměrného volebního systému do Národního shromáždění;
- **Zahraniční politika:** reforma zemědělské politiky EU, změna průmyslové politiky EU, pro Evropskou ústavu, harmonizace školství v EU, regulace globalizace ekonomiky a financí, pro federalizaci Evropy, reforma mezinárodních obchodních a finančních institucí, světová dohoda o vodě;

Svaz pro francouzskou demokracii (Union pour la démocratie français – UDF)

Demokratické hnutí (Mouvement démocratique – MoDem)

- **Základní charakteristika:** pravostředová křesťansko-demokratická strana, založena 1978 jako aliance podporující kandidáta V.G. d'Estainga, zakládajícími stranami byly křesťansko-demokratická strana Demokratický a sociální střed, liberální Radikální strana, středo-levicová Sociálně demokratická strana a Perspektivní a realistický klub, strana se po neúspěchu svého předsedy F. Bayroua v prezidentských volbách v květnu roku 2007 rozštěpila na Demokratické hnutí a Nové centrum, člen Evropské demokratické strany a Aliance evropských a amerických demokratů;
- **Hlavní principy:** heterogenita, sociální spravedlnost i ekonomika laissez-faire, sociální liberalismus, obnovit váhu pravice, decentralizace;
- **Zahraniční politika:** pro EU, ale nelíbí se jí současná podoba integrace, federalizace Evropy, pro Evropskou ústavu, volá po vytvoření efektivní společné obranné a zahraniční politiky, ustavení funkce Prezidenta EU voleného demokratickou cestou, pro hlasování kvalifikovanou většinou v rámci EU, požaduje zajištění jasné kontroly jak vnitřního fungování, tak financování veškerých evropských aktivit a větší demokratizaci těchto

institucí, svým přesvědčením strana brání supranacionální evropské uspořádání a svoji podporou přesunu dalších politik na evropskou úroveň;

Republikánské a občanské hnutí (Mouvement républicain et citoyen - MRC)

- **Základní charakteristika:** levicová minoritní strana založená roku 2002;
 - **Hlavní principy:** levicový populismus, proti feminismu a gaullismu, státní suverenita;
- Zahraniční politika:** euroskeptismus, obrana státní suverenity Francie, proti dominanci USA, Francie má vytvořit protipól USA, proti globalizaci;

Strana radikální levice (Parti Radical de gauche – PRG)

- **Základní charakteristika:** vznikla roku 1973, kdy se frakce Radikálních republikánů a Radikálních socialistů postavily do opozice vůči centristické politice, její poslanci působili v parlamentním klubu socialistů, úspěšnější v evropských volbách;
- **Hlavní principy:** stát se organizačním jádrem celé sjednocené levice, vytvořit nová zákoník práce, proti velkým obchodním společnostem, podpora zemědělství, podpora školství, sociální spravedlnost, decentralizace, boj proti nezaměstnanosti;
- **Zahraniční politika:** pro EU, federalizace Evropy, pro rozšiřování EU, pro Evropskou ústavu, pro vytvoření evropského občanství, pro poměrný systém voleb do Evropského parlamentu, zlepšit evropské ekonomické struktury, vytvořit transnacionální Evropu, více solidární EU, vyrovnat vztahy mezi severem a jihem, demokratizovat Radu bezpečnosti OSN;

Hnutí za Francii (Le mouvement pour la France – MPF)

- **Základní charakteristika:** konzervativní strana založená v roce 1994,
- **Hlavní principy:** tradicionalismus, konzervatismus, státní suverenita, nacionalismus;
- **Zahraniční politika:** euroskeptismus, proti Evropské ústavě, proti rozšiřování EU, proti vstupu Turecka do EU, nadřazenost národního práva nad evropským, samostatná zahraniční politika členských států EU;

Národní fronta (Front National – FN)

- **Základní charakteristika:** extrémní pravicová strana nacionalistického charakteru, založena 1972, nyní nemá žádné zastoupení v Národním shromáždění, má však 7 zástupců v Evropském parlamentu, kde je od začátku roku 2007 součástí frakce Identita, tradice a suverenita, součástí Euronat (sdružení evropských krajně pravicových stran),

- **Hlavní principy:** národní hodnoty, znovunastolení státní suverenity, proti imigraci, apolitická politika, krajní ekonomický liberalismus,
- **Zahraniční politika:** opozice vůči EU, odmítá supranacionální povahu EU, proces postupné integrace označují za konec suverénních států, ekonomické prosperity, sociální ochrany, alimentační nezávislosti, vyvázání Francie ze svazku s EU, obnovení hraničních kontrol, znovuoobnovení tradiční francouzské měny, proti Evropské ústavě;

Nové centrum (Nouvau centre – NC)

- **Základní charakteristika:** strana založená v květnu roku 2007, také vystupuje pod názvem Evropská sociálně liberální strana, byla vytvořena 18 bývalými členy Svazu pro francouzskou demokracii nesouhlasícími s přetvořením Svazu v Demokratické hnutí a chtějícími podporovat nově zvoleného prezidenta Sarkozyho;
- **Hlavní principy:** centristická, liberální, křesťansko demokratická strana, důraz na solidaritu a sociální politiku, zmírnění tržního hospodářství ve prospěch větší solidarity, větší participace občanů v politickém systému, spravedlivější zastoupení občanů, transparentnost politiky, důraz na školství a vzdělávání, boj proti nezaměstnanosti, zmírnit zadluženost Francie, vyrovnaný rozpočet, ochrana přírody;
- **Zahraniční politika:** pro evropskou ústavu, silně pro evropská politika, důraz na demokratickou a silnou Evropu;

Výsledky voleb a nové složení parlamentu 2007

Volby do Národního shromáždění se uskutečnily 10. a 17. června 2007 několik týdnů po prezidentských volbách, jež vyhrál Nicolas Sarkozy. Voleb se zúčastnilo v prvním i druhém kole 60% oprávněných voličů. V prvním kole bylo rozděleno 110 a v druhém 467 poslaneckých mandátů.

Vítězem voleb se stala prezidentská strana Unie pro lidové hnutí, která si ovšem oproti minulým volbám pohoršila o 44 křesel, přesto zůstává nadále nejsilnější stranou v zemi s 313 mandáty z celkových 577. Oproti volbám v roce 2002 vzrostl výrazně počet mandátů Socialistické strany. Volby dále znamenaly nové oslabení komunistů, kteří získali jen patnáct mandátů a přišli tak o samostatnou parlamentní frakci, k jejímuž ustavení je třeba nejméně dvaceti poslanců. Největším poraženým voleb se třemi mandáty stal centrista François Bayrou, který v květnových prezidentských volbách obdržel sedm milionů hlasů a jeho Demokratické hnutí, které se po neúspěchu v prezidentských volbách téměř rozpadlo. Nezdar se nevyhnul ani krajně pravicové Národní frontě, která neobdržela žádné křeslo.

Tabulka č. 1

Složení Národního shromáždění po volbách v roce 2007

Politická strana	Počet hlasů v 1. kole (%)	Počet hlasů v 2.kole (%)	Počet mandátů
Komunistická strana (PCF)	4,3 %	2,3 %	15
Socialistická strana (PS)	24,7 %	42,2 %	186
Radikální strana levice (PRG)	1,3 %	1,6 %	7
Různá levice	1,9 %	2,5 %	15
Zelení (Verts)	3,3 %	0,5 %	4
Unie pro lidové hnutí (UMP)	39,5 %	46,3 %	313
Demokratické hnutí (MD)	7,6 %	0,5 %	3
Regionalisté a separatisté	0,5 %	0,5 %	2
Různá pravice	2,5 %	1,2 %	9
Nové centrum (NC)	2,4 %	2,1 %	22
Hnutí za Francii (MPF)	1,2 %	-	1
Národní fronta (FN)	4,3 %	0,1 %	0

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/French_legislative_election%2C_2007

Dosavadní složení vlády a parlamentu (2002-2007)

Ve dnech 9. a 16. 6. 2002 proběhly volby do Národního shromáždění, v nichž výrazně zvítězila formace Unie pro prezidentskou většinu (UMP), která se zformovala před prezidentskými volbami na podporu vítězství J. Chiraka. Tato formace se v říjnu 2002 přeměnila ve stranu Unie pro lidové hnutí. Vítězstvím v prezidentských a parlamentních volbách ovládla umírněná pravice všechny nejvyšší výkonné a parlamentní orgány až do roku 2007.

Vláda Unie pro lidové hnutí přijala široký program reforem vycházející z volebního programu prezidenta Chiraka. Do dubna roku 2003 intenzivně připravovala a prováděla změny. Vládní návrh důchodové reformy z dubna 2003 vyvolal rozsáhlé více než měsíc trvající stávky a demonstrace především zaměstnanců dopravy a školství. Důchodová reforma byla parlamentem schválena v červenci r. 2003. Vláda, aby zabránila obnově sociálního napětí a zlepšila si vyhlídky před regionálními volbami v březnu 2004, zmírnila reformy a zpomalila tempo jejich zavádění (odložila mj. reformu vysoce deficitního zdravotního

pojištění). V důsledku nepříznivého vývoje makroekonomických ukazatelů a nepřesvědčivých opatření vlády při přípravě rozpočtu na rok 2004 klesala popularita předsedy vlády až na 30% počátkem prosince. Oznámení prezidenta o zákonném zákazu nošení religiózních symbolů ve státních základních a středních školách i zveřejnění příprav zákona garantujícího minimální provoz v dopravě (při stávkách) posílily otřesenou důvěru pravicových voličů v prezidenta i předsedu vlády.

Vládnoucí UMP utrpěla drtivou porážku v regionálních volbách (zvítězila pouze v Alsasku), neúspěšná byla i ve volbách kantonálních. Levice zvítězila v jednadvaceti z dvaadvaceti kontinentálních regionů a ve většině kantonů, díky čemuž ovládla polovinu departementů.

Proto 30. 3. 2004 pověřil prezident republiky dosavadního předsedu vlády sestavením nové vlády, která byla představena 31. 3. 2004.

V referendu dne 29. května 2005 byl Francouzi zamítnut návrh Evropské ústavní smlouvy (55% platných hlasů). Po následné demisi předsedy vlády byl dne 1. 6. 2005 jmenován nový premiér Dominique de Villepin a poté i nová vláda.

Tabulka č. 2

Složení Národního shromáždění v období (2002-2007)

Politická strana	Počet hlasů (%)	Počet mandátů
Komunistická strana (PCF)	4,8 %	21
Socialistická strana (PS)	24,1 %	141
Radikální strana levice (PRG)	1,5 %	7
Různá levice	1,1 %	6
Zelení (Verts)	4,5 %	3
Unie pro lidové hnutí (UMP)	33,3 %	357
Svaz pro francouzskou demokracii (UDF)	4,9 %	29
Sjednocení pro Francii (RPF)	0,4 %	2
Různá pravice	3,7 %	8
Liberální demokracie (DL)	0,4 %	1
Hnutí za Francii (MPF)	0,8 %	2
Národní fronta (FN)	11,3 %	0

Pramen: http://en.wikipedia.org/wiki/French_legislative_election%2C_2002

Prameny

Knapp, A.: „Parties and the party system in France: a disconnected democracy“, Basingstoke: Palgrave 2004

Perottino, M.: Francouzský politický systém, Praha: SLON 2005

Dvořáková, V. a kol.: Komparace politických systémů I., Praha: VŠE 2003

Výsledky voleb <http://www.election-politique.com/pp.php>

Francouzské národní shromáždění <http://www.assemblee-nationale.fr/>

Euroskop <http://www.euroskop.cz>

France politique <http://francepolitique.free.fr/>

iPolitique.com <http://netpolitique.free.fr/>

Francouzské politické strany a evropská integrace <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=242>

Délégation socialiste française au Parlement européen <http://www.d-s-.net/dossiers.php> .

Francouzské politické strany:

FN – Front national <http://www.frontnational.com/accueil.php>.

PCF – Parti communiste français <http://www.pcf.fr/>.

PS - Parti Socialiste <http://www.parti-socialiste.fr>, <http://www.ouisocialiste.net>.

UDF Union pour la démocratie française <http://www.udf.org/>.

UMP - Union pour un Mouvement Populaire <http://www.u-m-p.org/index.php>.

Les Verts <http://www.lesverts.fr>

MRC Mouvement *républicain et citoyen* <http://www.mrc-france.org>

PRG – Parti radical de gauche <http://www.planeteradicale.org>

MPF – Mouvement pour la France <http://www.pourlafrance.fr>

NC – Nouveau centre <http://www.le-nouveaucentre.org/>